

ДИЈАЛЕКАТСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ЗБИРКЕ ПЕСАМА У РИТМУ ДИЈАЛЕКТА 2023

Рад се бави анализом дијалекатских особености песничке збирке *У ритму дијалекта 2023* групе аутора у издању Лесковачког културног центра. Антологија је настала из истоимене књижевне манифестације која афирмише песничко стваралаштво на свим дијалектима српског језика. Ову збирку песама чини 58 песама из различитих крајева српског говорног подручја (од Горе, Бујановца, Враћа, преко Лесковца, Књажевца, Александровачке Жупе, па све до Приједора, Бања Луке, појединих места у Банату итд.). Циљ рада је да се прикажу дијалекатске одлике песама у оквиру појединих дијалеката и дијалекатске говорне зоне. Неке од песама су писане у пограничним срединама, као и у мултиетничким срединама, што пружа додатне могућности за посматрање тих песама у контексту дијалекатске зоне, као и упоређивање језичких карактеристика између песама у оквиру истог дијалекта. Примењене су методе традиционалне дијалектолошке анализе. Анализа показује висок степен заступљености дијалекатских језичких особина у песмама, као и утицај стандардног језика у служби поетског израза. Овакве антологије доприносе афирмацији писања на дијалекту, као и подизању угледа употребе дијалекта и свести људи о његовој вредности. Стога представљају драгоцену сведочанство о данашњем стању дијалекта, али и богат извор за проучавање дијалекатских језичких особености.

Кључне речи: српски језик, књижевност на дијалекту, песничка антологија, књижевност у пограничним и мултиетничким срединама, контрастне дијалекатске одлике различитих места истог дијалекта.

1. Увод

Предмет проучавања у овом раду су дијалекатске карактеристике песама у збирци „У ритму дијалекта 2023”. Истраживање дијалекатских карактеристика појединих језичких пунктова у оквиру одређених дијалеката може да буде од великог значаја имајући у виду да је језик жива категорија и да се мења с временом. Обично се такав говор истражује из угла традиционалне или урбане дијалектологије узимајући материјал сакупљен на тере-

¹ a.mitic-19606@filfak.ni.ac.rs

² Овај рад је финансирало Министарство науке, технолошког развоја и иновација у оквиру пројекта 451-03-66/2024-03/200371.

ну, било путем упитника или путем спонтаног говора испитаника. Један од значајних извора за поучавање народног говора свакако јесте дијалекатска књижевност. Проучавајући књижевно дело писано на дијалекту могуће је уочити језичке црте за које је писац сматрао да су битно обележије циљаног говора јер их је свесно уносио у своје дело.

Лесковачки културни центар представља стожер културних институција у Лесковцу и његовој околини. Ова институција својим бројним активностима на промоцији и очувању језичког и културног блага овог дела Србије представља пример како треба промовисати стваралаштво на дијалекту, као и лингвистичка истраживања која су пре свега усмерена на прирзно-тимочку дијалекатску област.

Видљива је потреба да се више пажње у језичким истраживањима посвети проучавању језика књижевних дела која су писана на дијалекту. На целом дијалекатском простору српског говорног подручја бројни су песници и писци који су користили дијалекат као средство уметничког израза. Нека од значајних имена су свакако: Борисав Станковић, Стеван Сремац, Матија Бећковић, треба поменути и неке од оних који стварају у савременом тренутку: Власта Ценић, Раде Јовић, Мирослав Цера Михаиловић, Виолета Јовић итд.

Збирка која је предмет овог језичког проучавања представља скуп афирмисаних и неафирмисаних песника који су своју љубав према родном крају и језику изразили путем песничког стваралаштва. „Када је реч о естетичкој и поетичкој функцији дијалекта у поезији, она има сложенији лирски учинак у односу на употребу нормативног књижевног језика. У првом реду, у значењу речи дијалекат, чини се да је мање важан онај први фон значења да је то сваки језик који одступа од општег књижевног говора у утврђеним облицима нормативне граматике и правописа, већ онај други, садржан у предмету ДИЈА, са семантичком поруком – кроз, дуж, преко. То нас у сложеници дијалекат упућује на језичку парадигму, на значење 'кроз језик' или дуж језичких наслага једног лексичког фонда. Тако у дијалекту имамо онај слој, након Ингарденовог звучања и значења, који се односи на аспекте посебног метафизичког продора митског у језик лирског дискурса. Дијалекат, као какав језик у језику, или мали језик у контексту стандардизованог језика, омогућује дијакхронијско кретање кроз време, простор, енергију и носи примордијалне поруке” (АНДРЕЈЕВИЋ, АНДРЕЈЕВИЋ 2016: 40).

У досадашњим достигнућима на пољу дијалекатске књижевности јављали су се примери парцијалне употребе дијалеката само у виду реплика ликов. Костић (2016: 77) истиче: „Теорија књижевности и лингвистика нам говоре да у српској књижевности, као уосталом и у енглеској и у француској књижевности (српска књижевност ту није никакав изузетак), нема значајније књижевности створене на посебном дијалекту, односно нема успеле дијалекатске (дијалекталне) књижевности, јер 'употреба дијалекта при

стварању дијалога и монолога у неком дјелу на стандардном књижевном језику не значи да таква дјела постају дијалектална”. Дијалекат са собом носи већу естетску вредност од портретисања ликова. Њиме се могу подједнако успешно као у стандардним језиком, па у појединим ситуацијама и успешније, читаоцима представити и приближити кононотативни и денотативни елементи једног дела. „Дијалекат, дакле, онеобичава књижевни текст који постаје лингвистички феномен и језички варијетет, а његове идиомске необичности носе и ефекат изненађења у значењском смислу. Речју, дијалекат сам по себи има поетичку функцију у модернистичком тексту. Дијалектом се обезбеђује другачијост израза у односу на уобичајени књижевни канон и различито песничко доживљавање света. Поезија добија нови језички идентитет у коме дијалекат има специфичну, главну поетичку улогу. Дијалекат, такође, проблематизује однос између језика и ума, како сведочи Лав Виготски у својим психолингвистичким студијама. Дакле, употреба дијалекта доноси промене поетске структуре ауторског текста новим језичким контекстом, успостављајући нова антрополошка и онтолошка значења” (АНДРЕЈЕВИЋ, АНДРЕЈЕВИЋ 2016: 41).

Сведоци смо да бројним напорима да се промени статус дијалекта у друштву, какви су разне научне конференције, скупови, издавање и промовисање књига на дијалекту и слично, полако долазимо до промена у перцепцији вредности дијалекта. Дијалекат није средство за остваривање простих комуникацијских потреба, већ у себи садржи читав слој експресивних елемената које стандардни језик не познаје у таквој форми или интензитету.

Голуб Јашовић (2016: 136) преноси разлоге потребе писања књижевности на дијалекту које је професор Недељко Богдановић изнео на научном скупу „Књижевност на дијалекту” одржаног у Лесковцу 2017. године: „Један је: реалистички поступак приповедања захтева дијалог на говору социјалног региона коме припадају ликови. Други је: тематика, социјално утемељена, захтева адекватан израз, а то је локални говор, који није само говор него и хранилиште културних вредности (схватања и филозофије, религије и вере, радне и духовне праксе) једнога времена и једнога простора. Трећи: поетска осећања (најчешће сентиментална и елегична, често незаборавна и непроболна) проистичу из односа према завичају и времена одрастања у њему... и најбоље се изражавају језиком завичаја, односно родним, матерњим идиомом.”

2. Преглед литературе

Како овај рад обухвата језичку анализу песама на свим дијалектима српског језика, у овом делу ћемо покушати да представимо неке од значајнијих лингвистичких посматрања језика књижевности на дијалекту. Пре-

глед почињемо двама радовима који скрећу пажњу на истраживање језика књижевности на дијалекту. То су *Дијалектолошка наука и дијалекатска књижевност* Недељка Богдановића (2007) и рад *Зашто је потребно изучавање и познавање дијалектологије?* Жарка Бошњаковића (2007). Недељко Богдановић у свом раду истиче да је језик дијалекатске књижевности подједнако драгоцен за изучавање из угла науке о језику, као што је то језик народних говора у свакодневной употреби, иако ова два извора изучавања једног говора имају своје разлике. Са друге стране рад Жарка Бошњаковића је окренут указувању на важност изучавања дијалеката на свим нивоима образовања, јер се на тај начин лакше овладава нормом стандардног српског језика. Додајемо да је овакав ефекат на савладавање норме стандардног српског језика посредством познавања постулата дијалекта од посебног значаја на подручју призренско-тимочке говорне области, јер се тај дијалекат највише разликује од стандарда. Овом темом се посебно бавила Марина Јанић у раду *Падежни систем у настави на дијалекатском подручју* (2009).

Један од радова који се баве изучавањем језика књижевних дела на дијалекту јесте *Дијалекатска лексика Михаила Лалића и књижевни језик Раде Стијовић* (2007). Овај рад у центар ставља стваралаштво Михајла Лалића које је на зетско-сјеничком дијалекту. Дат је поглед на однос дијалекатске лексике из стваралаштва поменутог аутора и поређење исте са лексиком из књижевног језика. О језику књижевног дела на косовско-ресавском дијалекту писали су Мирјана Гочанин и Владан Јовановић. Они су у раду *О неким дискурским маркерима у роману 'Петријин венац' Драгослава Михаиловића* (2007) анализирали стилске и дискурсне маркере у роману *Петријин венац*. Аутори су доказали да дијалекат сам по себи садржи велике изражајне могућности, а посебно косовско-ресавски.

Поред поменутих, издвајамо рад Голуба Јашовића *Дијалектизми у књизи 'Кратке косовске каже' Новице Китића* (2011), где се се показује преплитање стандардног српског језика и дијалекатских карактеристика које припадају призренско-јужноморавском и косовско-ресавском дијалекту.

Марина Николић и Сања Алексић у раду *Дијалект као језик романа 'Лина тврђа од камена'* (2016) показују уочене дијалекатске одлике косовско-ресавског дијалекта којим је написан посматрани роман Јована Д. Петровића. Издвојене карактеристике су анализирани на фоностилистичком, морфостилистичком и графостилистичком нивоу. У питању је говор Петровца на Млави. Овде се интерпункција користи у стилогене сврхе, а обележија стила су у фразе, пословице, клетве, псовке и сл. Све ово указује на стилски и језички богато дело.

Што се тиче књижевног стваралаштва на простору призренско-тимочке говорне зоне, издвајамо радове који су се бавили језичким особеностима поменутих. Ивко Јовановић у раду *Дијалекатски говор у прозној књижевности* (2007) сагледава прозно стваралаштво призренско-тимочке говорне

зоне. Он са терена тримочко-лужничког дијалекта издваја стваралаштво Драгослава Манића Форског, Момчила Антића, Томислава Г. Панајотовића и Светислава Шумаревића, а на материјалу сврљишко-заплањског дијалекта издваја рад Слободана Џунића. Рад Биљане Мичић *Употреба дијалекта у роману 'Ветрови Старе Планине' Слободана Џунића* (2007) показује употребу лексике пиротског краја у сврху карактеризације ликова.

Јордана Марковић је писала о језичком изразу Борисава Станковића. У раду *Врањски говор у 'Нечистој крви'* (2011) анализира дијалекат које је послужио као уметнички израз писцу. Овим поступком дело је добило на аутентичности, као што дијалекатски израз чини аутентичним људе и атмосферу Врања. Иста ауторка у раду *Језик 'Ибиш-аге' Стевана Сремца* (2012) анализира нишки идиом у приповеци *Ибиш-ага*. Анализирани идиом се везује за Ниш 19. века. Узете су у обзир околности да се ради о урбаном идиому и да се неке језичке црте приписују Сремцу. Још један значајан рад Јордане Марковић јесте *Језик у делима Борисава Станковића* (2016), где посматра језик, а посебно синтаксу, у делима Борисава Станковића. Посебност Станковићевог језика који се темељи на дијалекту, као и удаљавање од правила лепог писања, обезбеђују његовим делима посебну уметничку вредност.

Драгана Томић је, такође, писала о језику дела Борисава Станковића. У раду *Турцизми у роману Нечиста крв Борисава Станковића* (2015) ауторка даје преглед пописаних турцизама и њихову анализу на семантичком, морфолошком и творбеном нивоу. Сви издвојени турцизми поређени су са њиховим изворним обликом у турском језику. Највидљивији је утицај у области свакодневног живота Врањанаца, што је показано кроз семантичку анализу, док је морфолошко-творбена анализа показала адаптираност турцизама српском језику.

У раду *Поетска функција дијалекта у поезији Ратка Поповића Данице Андрејевић и Ане Андрејевић* (2016) се посматра стилско и језичко онеобичавање централно-косовског говора у збирци песама *Страори* Ратка Поповића. Овде је дијалекат послужио за „поетизацију факта, естетизацију историје и лирски трагизам” (АНДРЕЈЕВИЋ, АНДРЕЈЕВИЋ 2016: 47).

Драгомир Костић у раду *Књижевност старе и јужне Србије – особеност дијалекатског* (2016) проучава особености дијалекатских обележија у приповедачком поступку најзначајнијих писаца Старе Србије. Овим радом се показује да су дијалекатске карактеристике одабране књижевности одржале ову књижевност као компактну и издвајале су је од остатка стваралаштва на другим дијалектима.

Са друге стране, у раду Голуба Јашовића *Анатомска лексика у збирци стихова 'Купен петл' Драгана Радовића* (2016) налазимо лексичку анализу у песмама лесковачког песника Драгана Радовића. Јашовић даје лескичко-семантичку и творбену анализу анатомске лексике, као и њихову класифи-

кацију у групе и подгрупе. Анализа је показала да је укупно 28% анатомске лексике употребљено у дијалекатском облику.

Радмила Жугић се бавила истраживањем дијалекатских карактеристика говора призренско-тимочке области, посебно призренско-јужноморавског дијалекта, на разним језичким нивоима. У раду *Дијалекатски творбени елементи у песничком језику Власте Ценића* (2016) показује да се на материјалу дијалекатске књижевности могу анализирати творбени елементи деминутивних и хипокористичких изведеница. Овом приликом су анализирани суфикси *-че, -ка, -це, -е, -ики, -ак* као маркиране форме. Ауторка долази до закључка да четири од шест анализираних суфикса јесу маркиране форме посматраног дијалекта.

Рад који је новијег датума, а бави се испитивањем фонетских дијалекатских црта, јесте *Фонетске одлике врањског говора на примеру збирке песама 'Метла за по кућу'* (1993) Мирослава Цере Михајловића Милице Михајловић (2019). Издвојене језичке одлике су поређене са доступном литературом прешевског, пчињског и кумановског говора, као и са појединим радовима о врањском говору. На овај начин ауторка долази до потврде бројних фонетских карактеристика које су регистроване у суседним говорима, те се потврдила припадност овог говора призренско-јужноморавском дијалекту.

Рад *Бујановачки и кумановски идиоми у народним лирским песмама* Татјане Трајковић (2019) представља контрастивни приступ проучавању дијалекатских одлика лирских песама два сродна народна говора. Са једне стране имамо говор Бујановца, а са друге говор Куманова. Установљене су сличности и разлике између њих.

Сара Немат у раду *Фонетски дијалектизми као обележје књижевно-уметничког стила Виолете Јовић у роману 'Преображење'* (2020) испитује фонетске карактеристике дијалекта, као и књижевноуметничку страну дела. Роман је писан на сврљишко-заплањском дијалекту што је ауторки романа послужило за карактерисање ликова из руралне средине.

Татјана Трајковић у раду *The Vernacular of Niš in Children's Poetry Od malečko do golemo* (2020) истиче као предмет анализе збирку песама за децу *Од малечко до големо* Славке Војиновић Масончић. Овим радом се описују фонетске, морфолошке, синтаксичке и лексичке карактеристике поменуте збирке која је писана на дијалекту. Поред тога, тежило се поређењу добијених резултата са досадашњим описима говора града Ниша. Иста ауторка у раду *Дијалекатске одлике лазаричких песама из Бујановца* (2021) анализира дијалекатске фонетске, морфолошке, синтаксичке и лексичке одлике призренско-јужноморавског дијалекта сачуване у збирци народних песама *Ој, девојко, Бујановке*. Из поменуте збирке су анализирани лазаричке песме, којих има тринаест. Најбронија дијалекатска обележја су из лексике. У овим песмама је препознат „најјужнији тип јужноморавског говора призренско-јужноморавског дијалекта” (ТРАЈКОВИЋ 2021: 77).

На самом крају осврћемо се на један рад који у себи обједињује језичку анализу више дијалеката. То је рад *Дијалекатске црте 'Казивања о нечистим силама'* Татјане Трајковић (2020). Анализом демонолошких предања из збирке прича *Казивања о нечистим силама* добијена је дијалектолошка анализа језика прича, као и ареално тумачење порекла прича. У овој збирци су уочене одлике три пизренско-тимочка дијалекта, косовско-ресавски дијалекат и два прелазна: екавско-јекавски и јекавско-екавски.

3. Методологија рада

Збирка која је предмет језичког проучавања у овом раду *У ритму дијалекта 2023* производ је литерарног конкурса Лесковачког културног центра 2023. године. Ова књига је објављена 2024. године и представља збир од 58 одабраних песама из свих крајева српског говорног подручја од укупно пријављених 96 песама. У њој су обухваћене песме на следећим дијалектима: призренско-тимочка дијалекатска област, косовско-ресавски дијалекат, шумадијско-војвођански дијалекат, ијекавски дијалекти. У раду ће бити анализирани дијалекатске црте које се јављају у песмама из поменуте збирке. Циљ рада је приказати дијалекатске одлике песама у оквиру појединих дијалеката и дијалекатске говорне зоне. Неке од песама су писане у пограничним срединама, као и у мултиетничким срединама, што повећава број особених дијалекатских карактеристика услед утицаја које тај говор трпи. Језичка анализа песама на дијалекту је спроведена уз помоћ метода традиционалне дијалектолошке анализе.

Материјал је распоређен на основу дијалеката на коме су песме написане. У заградама ће бити навођени бројеви који се односе на редни број песме у збирци. Пре сваког дела анализе наводили смо попис песама које улазе у ту анализу са њиховим редним бројевима.

4. Резултати анализе

Приказивање резултата анализе материјала почињемо од уводне песме. То је песма *Мори сестро, што те немано имам* Алијевић Алиса Хамза, која је писана на горанском говору. „Гора се налази на крајњем југозападу Србије, јужно од Призрена, на падинама Шар-планине” (МЛАДЕНОВИЋ 2001: 35). Младеновић истиче да горански говор „припада типу мешавинских говора којима је својствена недоследна рефлексација у развоју гласовних црта, затим уопштавање неких типично западнојужнословенских, а некада типично источнојужнословенских црта.” (2001: 542).

Како је Младеновић овом говору посветио своју докторску дисертацију, узимамо у обзир његове тврдње по питању мешања језичких црта

и утицаја на говор Горанаца. Он каже (2001: 519) да је овај говор настао мешањем језичких карактеристика северозападних македонских говора са српским шарским и метохијским говорима.

Из анализе поменуте песме издвајамо језичке карактеристике дате у наставку. Утицај македонског језика препознаје се у облицима прилога *сега* и *кога*, заменице *го*, предлога *со* и *во*, као и енклитичког облика помоћног глагола *сум*.

Јавља се и протетичко Ј у речи *опет* са губљењем финалног сугласника Т: *јопе* да се искажеш (1), и *јопе* све учинато (1). Начинско-поредбени прилог *као* се јавља у облику *ка*, где се види да је дошло до сажимања вокалске групе. Од посебног је значаја однос сонаната Л са Љ што представља утицај околних језика: *слушаш* и *гљедаш* (1), *љице* да ти не даде (1), *љице* ће ти *обели* и *омије* (1). У једном примеру се препознаје нестабилност африкате Ч: *груба* ће те *со ђалмица* накити (1).

У групи песама писаних на неком од призренско-тимочких говора налазе се следеће песме:

- на призренско-јужноморавском: *Лекари не знав ништа* Бундало Јован (4); *Неће ме и толко* Величковић Драган (6); *Празно српско село* Величковић Мирослав (7); *Несам жив* Дејановић Миомир (12); *Китка поза уво* Ђермановић Мира (15); *Е-н! Арно збориш* Ђорђевић Срба (17); *Китка* Илић Теодора (21); *Угасло огњиште* Јовановић Зоран (22); *Ни на там ни на овам* Костић Марко (25); *Срце моје одавно казало* Коцић Данило (26); *Моравчанка* Манчић Жаклина (28); *Баба Гинина мука* Мијајловић Душан Адски (30); *Грдњана* Милијић Слађана (31); *На пенџеру дукат жути* Милојевић Милош (33); *Сам на дијалекту* Митровић Слободанка (34); *Сабајле* Новаковић Слађана (36); *Бм бађава* Пешић Светлана (41); *Виловита слива* Сарић Цветковић Јелена (46); *Љубавна песма* Симоновић Милан (48); *Народ* Стојковић Душан (51); *Жал да жали* Такић Срба (54); *Потикано девојче* Тодоровић Братислав (55); *Лела Врањанка* Трајановић Миодраг (57); *Чича* Трајковић Анастасија Белка (58);
- на тимочко-лужничком дијалекту: *Моје село* Васиљевић Срђан (5); *Песмицата* Голубовић Алекса (10); *Пуца пролет* Драгићевић Радиша (13); *Београђанин* Илић Слађан (20); *Живот* Панић Наташа (38); *Решил деда Ставра да не тије више* Петровић Братислав (40); *Пијац* Ракић Игор (43); *Од са па на там* Станковић Милан (49);
- на сврљишко-заплањском дијалекат: *Чудно дрво* Вељковић Данијела (8); *Како стареје мати* Јовић Виолета (23); *Лебац* Стојковић Милко (52).

Ову дијалекатску област обележавају црте које су заједничке за сва три поменута дијалекта, то су: чување посебне фонеме за полугласник, чување

вокалног и финалног л (или њихова замена која се делимично или потпуно разликује од осталих штокавских говора), присуство експираторног акцента, аналитичка деликнација, аналитичка компарација, губитак инфинаитива и удвајање облика личних заменица (према ИВИЋ 2001: 146–147).

С обзиром на то да у овој збирци песама нису обележени акценти за све песме, није могуће говорити о њима у овој ситуацији. У свега три песме има таквог бележења и то: *Песмицата* Голубовић Алекса (10), *Е-п! Арно збориш* Ђорђевић Срба (17) и *Сабјале* Новаковић Слађана (36).

Присутна је неуједначена употреба полугласника. Аутори су другачије третирали обележавање полугласника, неки су користили апостроф, а неки су користили знак њ. У појединим случајевима полугласник је у писању изостављен тамо где се у говору чује, док је негде апострофом обележено изостављање вокала (апокопа, синкопа, афереза) или сугласника.

Полугласник је обележен апострофом у следећим примерима:

а *д'н'ска к'з* погледнем (5), а *с'з, к'га* погледнеш на моје село (5), заборавил *нес'м* (5), *с'д* овде ми беше капа (6), *к'д* дрвени праг прерипим (7), а живци ми *б'ш* дебели (15), *к'д* викнем да си појем (15), нека *п'њкав* (15), *в'здан* лађка (15), нека *ц'втив* разне китке (15), сета му најголема *к'д* дречи мук (21), *т'з* су сетне аловале (21), *с'м* још црешња некад замерише (22), туђо *л'сно* узне те под своје (23), лепа ко мајски *д'н* (26), реши се да је питам *к'ко* је (26), *д'л* мисли на пролеће (26), воду *с'с* кофу вадила (30), *к'д* се делило (34), *руч'к* ни се вáреше (36), *з'дњи* пут (36), и *т'гај* ти цедилото постане по тешко (38), *пол'к'*, комшија че те ваљда сачека (43), пијац је *дан'с* (43), ја ћу се *пол'чке* (46), времето си и *т'з* било такво (49), за благ *с'н* (52), *л'ко* одење (52), од јабуку *ц'втење* (52), свак *ч'с* ће праћа (54), од *д'н к'д* се потика (55), *с'нце* провирује за облаци (57), *к'д* видо *дуг'чку* сенку (58), а *т'ј* човек ми па вика (58).

Полугласник обележен знаком њ:

гоџа *дълго* и големó (8), ал *несъм* дрвó (8), што се *изъм* извáне (8), *ваз-дън* се китим, *със* белí *цъвтови* *съг* ћу цавтíм (8), ја *несъм* дрвó ни грања *дълга* (8), *съг* могу да спавам (10), *е-пъ!* арно збóриш (17), *бъш* аљав нáкот (17), *съг кьд* *съм* доспéја комáј (17), *тъп тьг* ги прáшај *кьд* се владíка брíчи (17).

Изостављање вокала или сугласника обележено је апострофом:

ал' због тој ме (5), па нешто *заб'равим* (6), *ил'* фалинка куде мене (6), па *д'* идем да спавам (10), а *теб'* мирна памет (20).

Финално Л сачувано у следећим примерима:

селско гробље запустошено (7), на *цел* свет нек је арно (15), *селски* тарабук (21), неће *бел* трандрафíл (36), да нараниш *цел* вод (46), ја ли да те чекам *цел* ноћ (48).

Аналитичка деклинација видљива је у следећим примерима:

грлић од флашу (4), из прошлост нашу (4), са светли снови и перспективу (4), нек трули с тебе (4), с пијаного прича другара (4), из бунар (6), од пола кило (6), друга с шаре (6), нема вајда од будалу (6), сас кога (7), до последње залче (7), със плодови златни (8), бог ми кожу од тугу исплеја (12), од љубав (12), да поје на мобу (13), на дуимани душу трује (15), срећа ми на души лега (15), држава у државу (20), они се с муће боре (20), на сред пут паркира (20), с тебе је на трку (20), с њега (20), из чукарски кал (21), слнце гу с жеравицу бањало (21), живот саткан од мед и пелин (21), зашивене на рукав (21), по авлију (22), пукла руда на кола теглећа (22), везен пешкир око огледало (22), с убав реч и с росне очи (23), стареје без осмех на образи (24), нуме сас теб да орати (23), не мислим од идење (25), она ме гледа с'с очи зелене (26), с' тебе 'оћу (26), у моје село (28), лети се радело по њиве (28), сви ни од таки резил одбрани (28), да ми се душа с више ништа не погани (28), воду с'с кофу вадила из бунар (30), од сокаци, преко сливаци до трњаци (31), на себе си вика (34), с плétиво (36), с лампу гореше ву очи по ноћ (36), издржала баба до први петак (40), дидзам се из кревет (43), појдомо сас комишију (43), на ваишар сам и ја малко више попил (43), заврши сас работу (46), од овуј сливу у двор (46), на једну страну густо (46), пред врата мало прежми (48), заигра ми нешто у стомак (48), у себ' си прош'пчемо (49), види што се с' њега прави (51), од детиње радување (52), брашно од р'женицу (52), с р'женицу зрно (52), сас љубав саткане (55), ко с танцару ме бре утепа (55), да би из њума искочило (57), куде се с руке меси тесто (58), фали ли нешто у причање (58), да наставимо с орање (58).

Синтетичка деклинација, која није одлика ових дијалеката, али је могући показатељ да долази до утицаја стандардног српског језика на говорнике, издвојена је у наставку:

у парку видо другара (4), сјаји лампа на пенџеру (33), у бунару одјај сипа (33), врију недра са пенџера (33), са месецом воду пијем (33), у кошуљи скрива (33), на дно тамнице (57).

Аналитичка компарација присутна је у следећим примерима:

беше по арно (5), туга поголема (5), дође ни време још полудо (28), још и по горе дошло (28), има и по страшно (38), цедилото постане по тешко (38), помалко се смејемо, а повиш мислимо (49), што смо помлади били (49), беомо помлади, поубави (49).

Синтетичка компарација видљива је у једном примеру: немаше већи мерак кроз село кад прођомо (48).

Губљење инфинитива и његова замена конструкцијом да + презент:

од нешто мора и он да живи (4), нит ће младиња да поје на мобу (13), нѐсам нем и не могу да ћутим (17), започне да умира (23), што морам да

спијем с'м (26), ни ја не мог' све да *разаберам* (28), 'оће л' неки лек да *се нађе* и за овуја бољку (28), да живот толко мож да *отрује* (41), затој дан'с пијац нече да *буде* (43), с'м два дана у годину сме да *се сече* (46), *нећу* да ти *крекам* (48), на друштво и причање не мож' да *одолимо* (58).

Удвајање објекта присутно је у следећим примерима:

чарате ги нигде нема (6), нема *га* ни *чобан* (7), *ене га јастреб* горе (13), на *себе си* вика (34), *себе си* нађе (34).

У наставку наводимо дијалекатске црте које су карактеристичне само за призренско-јужноморавски дијалекат. Дијалекатске црте карактеристичне за овај дијалекат се јављају и у тимочко-лужничком и сврљишко-заплањском, али са другачијим резултатима, те их зато наводимо одвојено.

Финално Л дало -*ЈА* у радном глаголском придеву једнине мушког рода: *зав'равија* сам *цигаре* (6), давно *умреја* неки *старац* (7), *пекмез се правија* од *сливе* (7), *љут дуван* за *гушу* ме *фатија* (12), *месец заија*, небо *ослепеја* (12), на *ноге* сам *умреја* (12), *кд с'м доспéја* (17), *сто пут* сам си *поодија* (25), овде си *дошеја* (25), не *умеја* *пођем* (25), *правија* *ајвар* (28), *несам ракију* *пекја* (46), *цел сам се живот* *мучија*, *све сам с'ам створија* (46), *кад сам те тражија* (48), само *малко ућутаја*, *умирија се* (51), *д л' ти љубав* *несам даја* (55), од *далеко се с'м' глас чуја* неки (58).

Рефлекс -*О* финалног Л види се само у једном примеру: *ки пре што је био* (28).

Вокално Л је дало рефлексе ЛУ и У у следећим примерима:

само *суза* из око ће ми *капне* (7), само *суза* из око ће ми *капне* (54), *њојно слунце* неће гу *огреје* (54), од *жал суза* да ти *пође* (7), *комшика* *моја* *ко суза* *чиста* (26),

Постоје и другачији примери са рефлексом вокалног Л. Оно се чува у једној песми:

слнце гу с *жеравицу* *бањало* (21), *ко некад* неће *залази слнце* *зрело* (21).

На месту вокалног Л у једној песми стоји апостроф:

с'нце *провирује* за *облаци* (57), *с'нце* да *никад* не *ви* (57).

Уочавамо да је рефлекс -*нж*- дало -*на*- у малом броју примера:

сви отиднали (7), *мрак* ме *стигна* (7), *бог руке* *дигна* (7), *увена* *живот* у *таму студену* (21).

Специјално јотовање је присутно у следећим примерима:

таман *дођем* до *капију* (6), *жал суза* да ти *пође* (7), по *причес* да *дође* (7), *пролет* *кад дође* (12), не *умеја пођем* (25), *шта ли* ће не *још снађе* (28), *дође* ни *време* *још* по *лудо* (28), *себе си нађе* (34), *там'н* да си *пођем* (48), *умирија се* док *прође* (51), *слунце зађе* за *гору* (54).

Облици презента 3. л. множине имају -в:

лекари не *знав* ништа (4), сви *пораснав* заједно (5), сви *заминав* (5), од неку болест *бегав* (5), дека ме на детињство *сетнав* (5), староседеоци туј *легав* (7), њојна уста ће *питав* (12), нека *п'њкав*, нек се *мислив* (15), свѣрим се што *чѣкав* озгѳр овѣја (17), о мен' људи *викав* (30), теј виле кућу *чував* (46).

Има примера и са наставком -у: оне грдне *пушу* (28).

Остале карактеристике призренско-тимочких говора:

Екавска замена јата у одричним облицима помоћног глагола *јесам* забележена је у следећим примерима:

несмо знали (6), *несам* жив (12), т'г пчеле забел *несу* надзрћале (21), још *неси* за идење (25), него ни то *неје* имало (28), овој никад *неје* било (28), *неје* пудљив ал' ни цамбас (30), вику ми, *неје* ред и не личи (41), баба *неје* пекмез спремала (46), *несам* ракију пекја (12), *несам* гу никад секја (12), овај народ *неје* глуп (51), овај народ *неје* шунтав (51), д л' ти љубав *несам* даја (55).

Јављају се и примери са икавизмима у одричним облицима помоћног глагола *јесам*, што је утицај стандардног српског језика:

тој *није* ни живина (28), на нас никад 'ладно *није* (58).

Губљење гласа Х из све три позиције (иницијане, медијалне и финалне): земља из *трбу'* дија (13), тумачи га како *оћеш* (15), при *иљаду* цвећке ливада празна (21), с'м с' тебе *'оћу* век да с'њам (26), и *'оће* л' неки лек да се нађе (28), па ти *'ајде*, упамет буди (28), погача преко *'леба* (51); *увате* ме људи и нељуди (25), *увате* ме работе и одмори (25), ја застадо па *ти'о* шапућем (26); само *ора'* раширио грањке (22), уз *њи* виле у сламу бутнуте (22).

Постојање гласа S:

свезде му зашивене на рукав (21), *смнале* у кошницу труле д'ске (21).

У песмама на тимочко-лужничком примећују се следеће дијалекатске црте.

Финално Л у радном глаголском придева мушког рода забележено је у примерима:

јоште тебе *заборавил* нес'м (5), *пресекал* на буришта (40), он си *понел* за пијење (43).

Вокално Л дало У у примеру порани *сунце* да маглу разгони (13), а у следећем примеру се очувало вокално Л:

слице љу огреје (38).

Екавизам у одричном облику помоћног глагола *јесам*:

ама *неје*, роде, тој болест нека (5), това *неје* ништа (38), што те *неје* родила мушко (38), на ставру *неје* више газда (40), бриће *несмо* имали (49), докле још *несмо* занавек заспали (49), *несу* ни друђи (49).

Прасловенске групе *tj, *dj дале су Ч, Ц:

паркира где си *оче* (20), *ночу* не р'чи (40), пијац *нече* да буде (43), малко и *засмрцује* (40), још и *запрцује* (40), да ми будеш најубав *мену* онуј руљу (43).

Лужничку палатализацију уочавамо у следећим примерима: они се с *муће* боре (20), на *мајћу* си на душу (38), са сто *руће* работиш (38), на *рећују* не теру (40), има и за *друћу* (43), *бриће* несмо имали (49), *муће*, немка, тешко (49), несу ни *друћу* за помагање требали (49).

Специјално јотовање изостаје у следећим примерима: и *појдеш* по трновита путишта (38), и *пројду* године (38), чекаш да *дојду* (38), на пијац *појдомо* сас комшију (43), *дојдомо* у град (43).

Ново јотовање изостаје у следећем примеру: ајд у *здр'вје* – ЖИВЕЛИ (49).

Има примера множине именица средњег рода на *-етија*: по путишта само пе'шес' *кучетија* (43).

С обзиром на то да у групи срвљишко-заплањског дијалекта има свега три песме, ограничене су нам могућности за издвајање већег броја дијалекатских особина карактеристичних за овај дијалекат.

Забележено је финално Л у примеру: *мисал* реди њојну кику густу (23).

Вокално Л је забележено у примеру: стареје од *слзе* ноћобдије (23).

Вокално Л је очувано у форми Л са полугласником препознаје се у примерима:

ја несъм дрвó ни грања *дълга* (8), од *сл'нце* излазење (52), у дом *сл'нце* се усели (52).

У једном примеру бележимо ЛИ на месту вокалног Л: ја корење имам *длибóкó* (8).

Нема гласа Х у следећим примерима: ни *'раст*, ни белá брезá (8), и *стра'ови* и све бољке по ред (23).

Нема специјалног јотовања: једанпут годишње кад *наидеш* (23).

Друга значајна група са бројним дијалекатским и тексуталним особеностима јесте група песама написана на косовско-ресавском дијалекту. У проучаваној збирци постоји пет песама које су написане на косовско-ресавском дијалекту. То су: *Натраг у Омоље* Дабић Валентина (11); *Жупа Дубовац* Зоран (14); *Вејање пасуља* Ђокић Томислав (16); *Велемајстор у шаку* Манојловић Живојин (27); *Жеља* Милићевић Веселин (32).

Излагање дијалекатских карактеристика почињемо са запажањем да је изостајање гласа Х у све три позиције (иницијалној, медијалној и финалној) уочено у следећим примерима:

што *сирома* довед да останем (11), у ту варош *'оћу* да се селим (11), проја *ладна* (11), натраг у *омоље* (11), лети прашина, лете *ме'уне* (16), смуљи на ластиш *аљину* (27), све брзо *с'ватам* (32), јутарњи воз *'ватам* (32).

Изоостајање гласа Ј из иницијалне, медијалне и финалне позиције: то *е* сад у моде (27), па га *исину'е* из сито (16), не *ве'е* пасуљ она (16), *немо*, Радојка (27), *мог* име под њу (27).

Протетичко Ј налазимо у примеру: *јонет* исто дај да се вечера (11).

Апокопа је уочена у следећим ситуацијама: *там* господин ја да биднем (11), неће више *мен'* да даве ланци (11), од чемер *ил'милину* (27), *там гор* над раздељак (27), не *мог'* ти објасним (32).

Афереза је присутна у примеру то *Лесандровац* ли је (14).

Упрошћавање сугласничке групе СТ > Т: свака *кос'* се жуља у тежину (11).

Сажимање вокалске групе АО у А у *као*: како човек *ка* човек да спава (11), кад прозборим *ка* да ме не чују (11).

Сажимање вокалске групе АО у О у радном глаголском придеву у мушком роду једнине: Бог ви *помого* (11).

Ф замењено са В: шта те *стревило* (27).

Конструкција КАО И дала КИ: а шајкача *ки* да игра коло (27).

Дисимилација сугласника видљива у примерима: за варош се ја не кајем *млого* (11), *млого* лепа тема (27), волем те ја *млого* (32).

Уопштавање наставака старе меке промене: ћу прећутим о *тем* и тиме (27).

Партикула *-на*: мене јесте место само *туна* (11).

Предлог СА има облик СЕС или САС:

сви ме нешто *сес* висине гледе (11), у по ноћи *сес* посла се врну (11), пун *сас* рујан пасуљ (16), до јучер *сас* зрнца пуне (16).

Јавља се заменички облик ЈУ:

ал' овај јесен *ју* нема (16), одвејала *ју* корона (16), да вим шта *ју* е на души (27).

У групу песама које су писане на шумадијско-војвођанском дијалекту спадају: *Е, мој куме Курјаче* Батин Борислав (2); *Корачаду дани моји* Ђукановић Весна (18); *Теглење даске* Еремић Зорица (19); *Шором шајке а Дунавом чезе* Праскић Светлана (42); *Свакидашња вајкалица* Симићевић Светлана (47); *Исповест* Томин Снежана (56).

Како овај дијалекат улази у основицу стандардног српског језика, мали је број одлика које можемо издвојити а да се разликују од стандарда.

Афереза је уочена у примеру: тамбураши, ајде сада вамо (42).
Синкопа је присутна у примеру: *облач 'те* то што сте скинули (19).
Апокопа је уочена у следећим примерима:
не *ид* 'у бирцузе (2), *ал* ' тако се у души стисло (56).
Протетичко Ј забележено је у примеру: *јонет* собујем каљаче (2).

Сажимање вокалске групе АО и ЕО у О у радном глаголском придеву у мушком роду јединине:

укопо сам корен у рупу без дна (18), *поно* на леђа грумен земље суве (18), мајка коју никад нисам *видо* (18), *воло* сам је (56), *затицо* је кад гођ саму (56), *пресо* ми онај дан (56).

Екавски рефлекс јата је видљив у свим категоријама, док у следећим примерима се препознају икавизми:

мајка коју никад *нисам* *видо* (18), *нисам* ни ја неки свет (47), у шору је таке *није* било (56); *нигди* људи, *нигди* гласа (18), *нигди* да с појави ока сјај (18).

Изостајање гласа Х у иницијалној, медијалној и финалној позицији:
зима *ладна* (19), тамбураши, *ајде* сада вамо (42), ни деца *њиова* се не сигру (47), ништа се види кроз *њи* (47).

Потврде употребе и очувања гласа Х: договор је *одмах* пао (19).

Десоноризација финалног сугласника: *мош* мислити (47).

Примери трећег лица множине презента на -ДУ:

корачаду дани сиво офарбани (18), *идеду* с ђаволом подруку (18), тешке речи *смрдиду* (18), још *дуваду* дах отровни (18), испод које *спаваду* отац и браћа (18), само мачови исукани *претиду* (18), у инат *дишеду* (18), па *свираду* (18), а *корачаду* дани моји (18), здраво шунке *воледу* да једу (19), *воледу* и да *радиду* (19), да *ореду*, *копаду* и *садиду* (19), *вршеду* и свиње да *кољеду* (19), а највећма *воледу* (19), *оћеду* да гризу (47), *каждеду* да сотим њеним зрикавим очима (47).

Има различитих примера спајања две или више речи у једну, што упућује на преношење акцента:

по *до 'тора* за крмаче (2), *идеду* с ђаволом *подруку* (18), а то *наћошак* мора бити (19), они *прикобаиће* (47), *божемпрости*, ништа се види кроз *њи* (47), *кажеду* да *сотим* (47), *вазда ињиве* туда ишо (56), *одједаред* из авлије (56).

Песме писане дијалектима ијекавског изговора су: *Поље* Матијаш Миро (29); *Једна наопака* Остојић Миљан (37); *Бед* Перић Филип Филозоф (39); *Једном кад попијеш песму* Рустемовић Анеса (44); *У Вршају* Самарција Славко (45); *Рачанска стихира* Станојевић Јелена (50); *Липсаћ* Бјелановић Раденка (3) и *Бедов доручак* Недовић Душка (35).

Од побројаних песама, које према наведеном месту порекла писца припадају овом дијалекту, пола је писано јекавицом, а пола екавицом. Је-

кавицом су писне песме: *Поље* Матијаш Мира (29), *Једна наопака* Остојић Миљана (37) и *У Вршају* Самарција Славко (45).

Јекавска замена јата у заменичко-придевској промени забележена је у примеру: постави *чврстијех* ногара (35).

Јекавско јоговање уочавамо у следећим примерима:

горе *доље* (3), у *нигђер* (3), неће се ни *виђети* (37), памтићу увек речи мог *ђеда* (39), окрилати лака *пљева* (45), у цакове зрно *сљева* (45).

Апокопу видимо у примерима: *ил* 'она је у мени (44), *ил* 'је осетих (44).

Сажимање вокалске групе АО у О: сад ти плетем *ко* за велике (37).

Сажимање вокалске групе АО у А: једну *ка* из срећних дана (35).

Очуван глас Х у иницијалној, медијалној и финалној позицији:

веза за *храброст* (29), *хоће* ли јучер (29), чувај се *хуља* (39), а *хоћеш* ли песмом (44), сву лепоту *ханом* начинила (50), украј дрине *хладне* (50), слама се *хитро* склања (45), сви витези *христови* од пера (50), осјећаја од *којих* (29), *ил* 'је *осетих* (44), да л' *умрех* кад је *казах* (44), док се данак *тихо* гаси (45), зачибучио *бих* (35), *чврстијех* ногара (35), сред зидина *старих* (50).

Забележен је пример инфититива без И: *бит* ће то трновит пут (29), *немој заборавит* слани (35).

Очуваност аориста и његова честа употреба у овим песмама су видљиви из следећих примера:

уоквирих је (44), *пренесох* (44), како *окретах* (44), тако *привукох* (44).

5. Закључак

У раду су анализирани дијалекатске црте које се јављају у песмама из збирке „У ритму дијалекта 2023”. Циљ рада је био да прикажу дијалекатске одлике песама у оквиру појединих дијалеката и дијалекатске говорне области. Примењене су методе традиционалне дијалектолошке анализе. Материјал је распоређен у групе сходно дијалекту или говору на коме су песме написане. Анализа показује значајну заступљеност дијалектизама, као и израженост дијалекатског израза са делимичном појавом утицаја стандардног језика. Овде говоримо о дијалектима који нису ушли у основицу стандардног српског језика.

Од посебног је значаја неговање и развијање традиције писања на дијалекту, јер се на тај начин дијалекатска књижевност афирмише као посебно стваралаштво са дубљим националним и регионалним значајем. Свој допринос том циљу даје литерарни конкурс за песме на дијалекту који расписује Лесковачки културни центар, а које се касније објављују у посебним збиркама сваке године. Додатни значај оваквих напора крије се у потреби да

се тренутно стање у дијалектима на неки начин конзервира те да се у будућности може узети као једна тачка у развоју говора и језика.

Литература

- АНДРЕЈЕВИЋ, Даница. Ана Андрејевић. „Поетска функција дијалекта у поезији Ратка Поповића”. *Дијалекти српскога језика: истраживања, настава, књижевност 1*, зборник радова с међународног скупа одржаног 11. и 12. априла 2014. године у Лесковцу (2016): стр. 39–48.
- БЕЛИЋ, Александар. *Дијалекти источне и јужне Србије*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1999.
- БОГДАНОВИЋ, Недељко. „Дијалектолошка наука и дијалекатска књижевност”. *Књижевност на дијалекту* (2007): стр. 9–11.
- БОШЊАКОВИЋ, Жарко. „Зашто је потребно изучавање и познавање дијалектологије?”. *Књижевност на дијалекту* (2007): стр. 55–68.
- ГОЧАНИН, Мирјана, Владан Јовановић. „О неким дискурским маркерима у роману ’Петријин венац’ Драгослава Михаиловића”. *Књижевност на дијалекту* (2007): стр. 85–90.
- ЖУГИЋ, Радмила. „Дијалекатски творбени елементи у песничком језику Власте Ценића”. *Дијалекти српскога језика: истраживања, настава, књижевност 1*, зборник радова с међународног скупа одржаног 11. и 12. априла 2014. године у Лесковцу (2016): стр. 107–114.
- ИВИЋ, Павле. *Дијалектологија српскохрватског језика*, Сремски Карловци, Нови Сад: Издвачка књижарница Зорана Стојановића, 2001.
- ИВИЋ, Павле. *Српски дијалекти и њихова класификација*, Сремски Карловци, Нови Сад: Издвачка књижарница Зорана Стојановића, 2009.
- ЈАНИЋ, Марина. „Падежни систем у настави на дијалекатском подручју”. *Дијалекти – дијалекатска књижевност*, зборник радова са научног скупа одржаног у Лесковачком културном центру 25. и 26. септембра 2008. године (2009): стр. 69–76.
- ЈАШОВИЋ, Голуб. „Дијалектизми у књизи ’Кратке косовске каже’ Новице Китића”. *Дијалекат – дијалекатска књижевност 3* (2011): стр. 83–92.
- ЈАШОВИЋ, Голуб. „Анатомска лексика у збирци стихова ’Купен петл’ Драгана Радовића”. *Дијалекти српскога језика: истраживања, настава, књижевност 1*, зборник радова с међународног скупа одржаног 11. и 12. априла 2014. године у Лесковцу (2016): стр. 135–144.
- ЈОВАНОВИЋ, Иво. „Дијалекатски говор у прозној књижевности”. *Књижевност на дијалекту* (2007): стр. 63–75.
- КОСТИЋ, Драгомир. „Књижевност старе и јужне Србије – особеност дијалекатског”. *Дијалекти српскога језика: истраживања, настава, књижевност 1*, зборник радова с међународног скупа одржаног 11. и 12. априла 2014. године у Лесковцу (2016): стр. 77–90.

- МАРКОВИЋ, Јордана. „Врањски говор у ’Нечистој крви’”. *Нечиста крв Борисава Станковића сто година после (1910–2010)* (2011): стр. 219–229.
- МАРКОВИЋ, Јордана. „Језик ’Ибиш-аге’ Стевана Сремца”. *Годишњак за српски језик*, [Година XXV] 12 (2012): стр. 93–108.
- МАРКОВИЋ, Јордана. „Језик у делима Борисава Станковића”. *Годишњак педагошког факултета у Врању* (2016): стр. 247–256
- МИХАЈЛОВИЋ, Милица. „Фонетске одлике врањског говора на примеру збирке песама ’Метла за по кућу’ (1993) Мирослава Цере Михјалновића”. *Philologija Mediana*, бр. 11 (2019): стр. 439–454. DOI: <https://doi.org/10.46630/phm.11.2019.28>
- МИЧИЋ, Биљана. „Употреба дијалекта у роману ’Ветрови Старе Планине’ Слободана Цунића”. *Књижевност на дијалекту* (2007): стр. 97–100.
- НЕМАТ, Сара. „Фонетски дијалектизми као обележје књижевноуметничког стила Виолете Јовић у роману ’Преображење’”. *Годишњак за српски језик*, бр. 18 (2020): стр. 45–62. DOI: <https://doi.org/10.46630/gsrj.18.2020.04>
- НИКОЛИЋ, Марина, АЛЕКСИЋ, Сања. „Дијалект као језик романа ’Лина твржа од камена’”, у: *Дијалекти српскога језика: истраживања, настава, књижевност I*, зборник радова с међународног скупа одржаног 11. и 12. априла 2014. године у Лесковцу (2016): стр. 145–158.
- СТИЈОВИЋ, Рада. „Дијалекатска лексика Михаила Лалића и књижевни језик”. *Књижевност на дијалекту* (2007): стр. 76–80.
- ТОМИЋ, Драгана. „Турцизми у роману ’Нечиста крв’ Борисава Станковића”. *Годишњак Учитељског факултета у Врању* 6 (2015), стр. 243–259.
- ТРАЈКОВИЋ, Татјана. „Бујановачки и кумановски идиоми у народним лирским песамама”. *Јазикот и културата - состојби и предизвици*, Зборник на трудови од Међународната научна конференција (6. И 7. ноември 2018, Скопје) (2019): стр. 317–327.
- ТРАЈКОВИЋ, Татјана. „Дијалекатске црте Казивања о нечистим силама”. *Исходшта*, бр. 6 (2020): стр. 313–333.
- ТРАЈКОВИЋ, Татјана. „Дијалекатске одлике лазаричких песама из Бујановца”. *Обичаји у култури Срба и Бугара / Обичаите в културата на Срби и Блгари* (2021): стр. 71–80.
- ТРАЈКОВИЋ, Tatjana. ”The Vernacular of Niš in Children’s Poetry ’Od malečko do golemo’”. *Facta Universitatis, Series: Linguistics and Literature*, Vol. 18, No 1, In Memoriam: Maja Vukić (2020): pp. 63–75.

Извори

У ритму дијалекта 2023, Лесковац: Лесковачки културни центар, 2024.

Andela G. Mitić

DIALECT CHARACTERISTICS OF THE POEM COLLECTION “IN THE RHYTHM OF THE DIALECT 2023”

The paper deals with the analysis of the dialect features of the poetry collection “In the rhythm of the dialect 2023” by the group of authors, published by the Leskovac Cultural Center. The anthology was created from the literary manifestation of the same name, which affirms poetic creativity in all dialects of the Serbian language. This collection of poems consists of 58 poems from different parts of the Serbian-speaking area (from Gora, Bujanovac, Vranje, through Leskovac, Knjaževac, Aleksandrovačka Župa, all the way to Prijedor, Banja Luka, certain places in Banat, etc.). The aim of the paper is to show the dialectal features of poems within individual dialects and dialectal speech zones, as well as to contrast them with each other. Some of the poems were written in border areas, as well as in multi-ethnic environments, which provides additional opportunities for observing those poems in the context of the dialect zone, as well as comparing linguistic features between poems within the same dialect. The methods of traditional dialectological analysis were applied. The analysis shows a high degree of representation of dialectal language features in the poems of all selected dialects, as well as the influence of the standard language in the service of poetic expression. Such anthologies contribute to the affirmation of writing in the dialect, as well as raising the reputation of the use of the dialect and people’s awareness of its value. Therefore, they represent a valuable testimony about the current state of the dialect, as well as a rich source for the study of dialect linguistic features.

Key words: Serbian language, literature in the dialect, poetry anthology, literature in border and multi-ethnic environments, contrasting dialect features of different places of the same dialect.

